

DEL 1

Digidel är ett nationellt projekt som syftar till att få fler medborgare att bli digitalt delaktiga. I Sverige finns 1,5 miljoner personer som inte alls eller i mycket liten utsträckning använder sig av Internet i sitt vardagsliv. Digidel vill ge alla möjlighet att kunna ta del av den information som finns på nätet. I ett samarbete mellan bibliotek och studieförbund i Blekinge, Kalmar och Kronobergs län, anordnas nu därför en kort studiecirkel för nybörjare på Internet.

Varmt välkommen till en helt ny värld.

Här kommer du att få lära dig om alla fördelar som finns med Internet. Instruktionerna är enkla och pedagogiska så att det ska vara lätt att sitta hemma och arbeta med materialet. Efter varje

genomgång följer övningar som du kan utföra hemma för att själv träna upp din användning av internet.

Del 1. Detta är en dator

I det här avsnittet förklarar vi en del ord som man använder när man pratar om datorer och IT. Det är ingenting man behöver kunna för att använda en dator, men det kan göra det

lättare om du ska köpa en dator eller behöver be någon om hjälp, om du förstår de vanligaste orden.

Hårdvara= avser själva datorn. En **dator=** är en maskin som utför uppgifter och beräkningar. Med en dator kan du skriva brev och fakturor, söka information, betala räkningar, skicka brev och bilder till vänner och affärsbekanta, hålla reda på vad du har i lagret, göra uträkningar över företagets vinst eller familjens månadsutgifter, redigera filmer, spela spel och mycket annat.

Det finns flera olika typer av datorer, från mycket stora superdatorer som utför extremt avancerade beräkningar till små datorer som är inbyggda i till exempel bilar, kassaapparater och andra apparater. Den vanligaste datorn kallas **persondator** eller

PC.= En PC används av en person åt gången. Några typer av persondatorer är: **Stationär dator.** Datorn finns i en låda. Till datorn kopplar man en **skärm, mus** och **tangentbord.** En stationär dator är tänkt att alltid stå på samma plats. **Bärbar dator eller Laptop.** En laptop är en platt, hopfällbar och bärbar dator som innehåller skärm, mus och tangentbord. Om man tycker att laptoppens mus eller tangentbord är obekväma att jobba med, kan man koppla till extern mus och/eller tangentbord. Man kan också koppla till en extern skärm om man tycker att laptopens skärm är för liten. Många väljer att koppla in externmus och skärm när man sitter vid sin vanliga arbetsplats, och så kopplar man enkelt ut dem och använder datorns egen mus, skärm och tangentbord om man vill sitta och arbeta hos en kund, på tåget eller på ett café. **Handdator=** Väldigt liten dator som oftast används för att utföra vissa jobb. Om du fått ett paket levererat hem till dörren har du kanske fått skriva din signatur på en handdator.

Mjukvara och hårdvara

När man pratar om datorer skiljer man på **hårdvara** och **mjukvara.** Mjukvara eller programvara är de program som gör det möjligt att skriva, rita, räkna, surfa på Internet, spela spel och så vidare. Exempel på mjukvara är Word, Internet Explorer och PhotoShop. All **programvara** på datorn finns lagrad i datorns minne i form av olika **filer.** Varje dokument, låt, bild, OH-presentation och så vidare är en egen fil. Varje fil har ett namn så att man kan skilja dem åt. De filer man själv skapar får man själv bestämma namnet på.

Hårdvara är de delar av datorn som du kan se och röra vid, till exempel en datorlåda, mus, skärm och minne. Den vanligaste typen av minne är en hårddisk som är inbyggd i datorn. Det finns också andra sorters minnen som kan användas om man vill flytta filer (dvs dokument, bilder, låtar etc.) från en dator till en annan. Numera är det vanligaste flyttbara minnet en **USB-sticka.** Man stoppar in USB-stickan i en dator, kopierar filerna från

datorns hårddisk till stickan och tar sedan ut stickan igen. Sedan kan man stoppa in USB-stickan i en annan dator och kopierar filerna från stickan till den nya datorns hårddisk.

Operativsystem

Operativsystem kopplar samman hårdvaran med mjukvaran. Två av världens mest kända operativsystem är **Windows** och **Macintosh**. De flesta persondatorer i Sverige använder operativsystemet Windows. Operativsystemet är det första du använder när du slår på datorn. Från operativsystemet väljer du sedan vilken programvara du vill arbeta med. Den viktigaste delen av maskinvaran är processorn (**CPU**), ett litet fyrkantigt

chips i datorn. Det är datorns "hjärna", dvs den del som översätter instruktioner och utför beräkningar. Den hårdvara som inte är inbyggd i datorn kallas för extern maskinvara. Exempel på extern maskinvara är bildskärm, tangentbord, mus och skrivare.

Starta datorn

För att sätta på datorn trycker du på datorns startknapp.

Startknappen brukar vara rund och lite större än de övriga knapparna. På en stationär dator sitter startknappen oftast på framsidan av lådan. På en laptop finns den vanligen ovanför tangentbordet. Det tar någon minut för datorn att starta. När datorn har startats upp ser du det som kallas för **skrivbordet**.

Skrivbordet

Skrivbordet är det stora arbetsområdet på en datorskärm som visas innan du startar några program. (Se föregående sida.) På skrivbordet finns små bilder som kallas för ikoner. När du dubbelklickar på en ikon startas olika programvaror för till exempel ordbehandling eller för att surfa på Internet.

Mushantering

Du kan starta program, flytta, ändra, ta bort och utföra andra åtgärder för objekt genom att peka och klicka med musen.

En mus har normalt två knappar: en huvudknapp (standard är den vänstra knappen) och en sekundär knapp (standard är den högra knappen). Huvudknappen är den knapp du oftast använder. De flesta möss har också ett rullhjul mellan knapparna med vilken man kan enkelt rulla uppåt och nedåt i dokument och hemsidor. Avancerade möss kan ha fler knappar med andra funktioner. En del vänsterhänta personer föredrar att ha höger musknapp som huvudknapp och vänster musknapp som sekundärknapp. Man använder musen för att **Klicka**. Klicka gör man med vänster musknapp (huvudknappen).

Dubbelklicka. Klicka snabbt två gånger med huvudknappen.

Högerklicka. Klicka med höger musknapp (sekundärknappen).

Det är sällan man behöver använda högerklick.

Höger musknapp

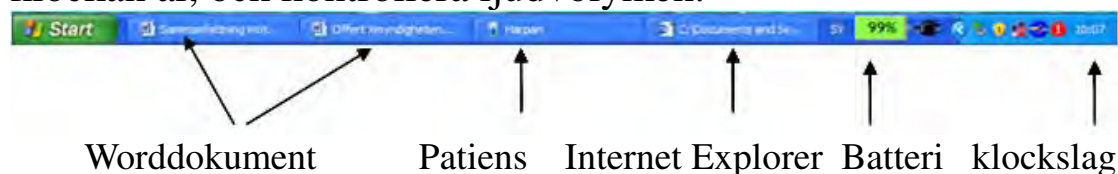
Rullhjul

Vänster musknapp

Aktivitetsfältet

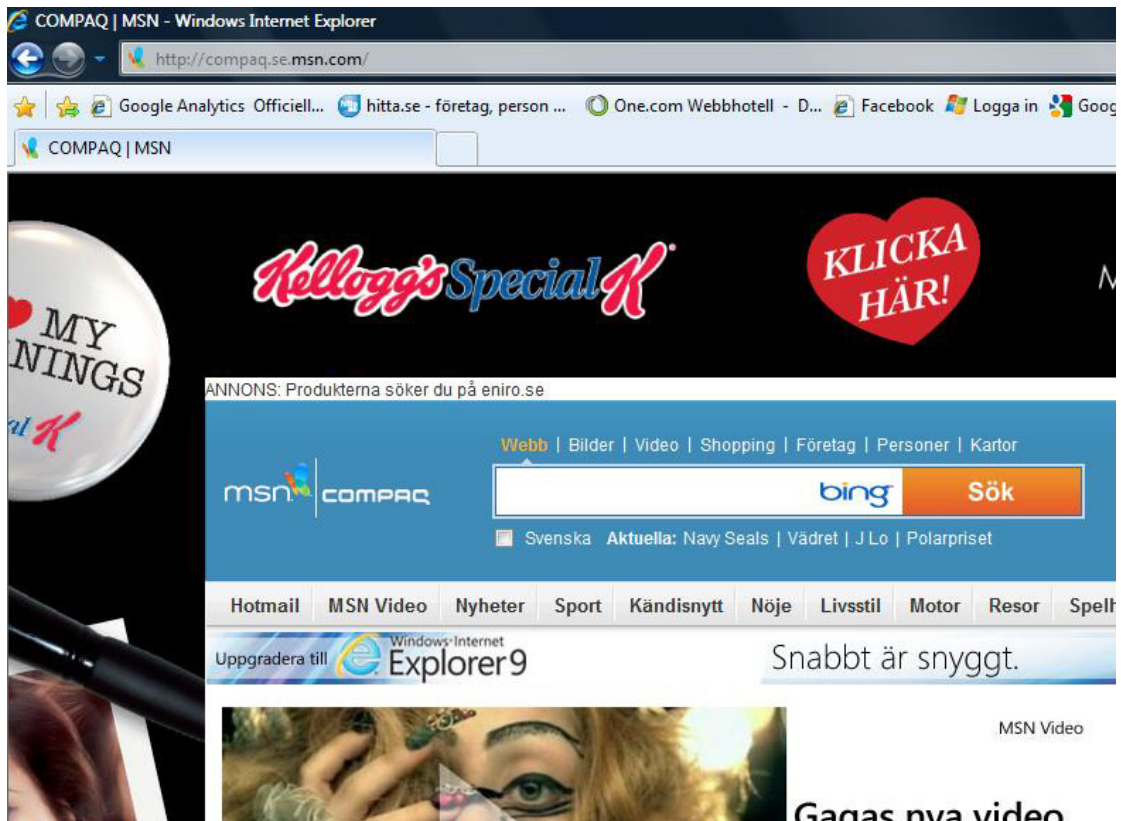
Längst ner på **Skrivbordet** finns Aktivitetsfältet. Där kan man välja mellan de program man har igång. Det finns också andra funktioner på Aktivitetsfältet, man kan till exempel se vad klockan är, och kontrollera ljudvolymen.

Alla program som för tillfället körs på datorn får en egen knapp i Aktivitetsfältet. Knappen innehåller en bild som visar vilket program som körs, och även text som visar vad som är igång. Det kan vara till exempel en Word-symbol (skrivprogram) och namnet på det öppna dokumentet i Word. När du klickar på en knapp i Aktivitetsfältet öppnas ett fönster som innehåller det program och/eller det dokument som stod på knappen. Har man väldigt många Word-dokument uppe kan man ibland se en pil vid Word-symbolen. Man får då klicka på pilen för att se en lista på alla dokument. I bilden ovanför ser man att det är fyra fönster igång på datorn: två Word-dokument, en patients (Harpan) och Internet Explorer. Om man klickar på knappen där det står "Sammanfattning möt..." får man upp det dokumentet. (Knappen är för liten för att visa hela dokumentnamnet). Till höger om de fyra knapparna finns ytterligare information. Vad som finns där beror på vilken dator man kör och vad man har installerat. På just det här aktivitetsfältet ser vi att batteriet har 99 % kapacitet (vilket tyder på att datorn är en laptop), och längst till höger ser vi att klockan är 10:07.

För att använda Internet

På skrivbordet har du också en ikon för **webbläsaren** Internet Explorer. För att kunna titta på internet krävs ett program som kallas för webbläsare. Det finns några olika men **Internet Explorer** finns ofta redan som en ikon på ditt skrivbord. Genom att dubbelklicka på den vänstra musknappen kommer du att öppna webbläsarens fönster.

Vilken sida du kommer in på från början beror helt på vilken fördefinierad startsida du har inställd. MSN (som här ovan) är en vanlig förinställd startsida.

Navigera på Internet

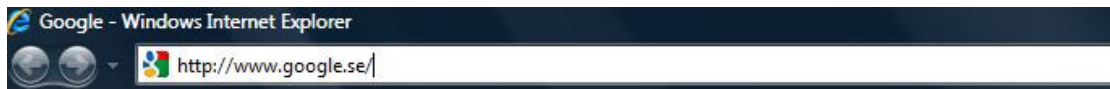
Internet är en uppbyggd enorm databas med information som ligger på miljontals olika sidor. Dessa sidor har alla var och en ett unikt namn. Alla börjar på samma sätt med tre www som står för World Wide Web. Exempel på olika internetadresser är t.ex.

www.tv4.se

www.nordea.se

www.google.com

För att kunna förflytta sig från en sida till en annan behöver du veta adressen till sidan dit du vill. Du placerar musen ovanför adressfältet som du ser högs upp på din skärm och den ser ofta ut såhär:

När du har musen placerad över textfältet klickar du på vänster musknapp en gång. Nu har du placerat skrivverktyget i rutan så nu kan du skriva på tangentbordet adressen dit du vill. t.ex..
www.google.se

Vad är google?

Vi rekommenderar att du som nybörjare har för vana att ta dig till www.google.se det första du gör och alltid utgå därifrån. Detta är ett enkelt verktyg som kan ta dig fram till det du söker efter eller direkt till den webbsida du söker efter utan att behöva skriva in adressen i adressfältet. Du behöver heller inte känna till adressen dit du vill. Google är en sökmotor som hjälper dig att hitta rätt information och rätt sidor i djungeln av hemsidor på Internet. I sökrutan på Google placerar skriver du ett ord eller en kort fras som beskriver det du letar efter t.ex..

“Bergvärme”

“Röstlokal”

“sista minuten resa”

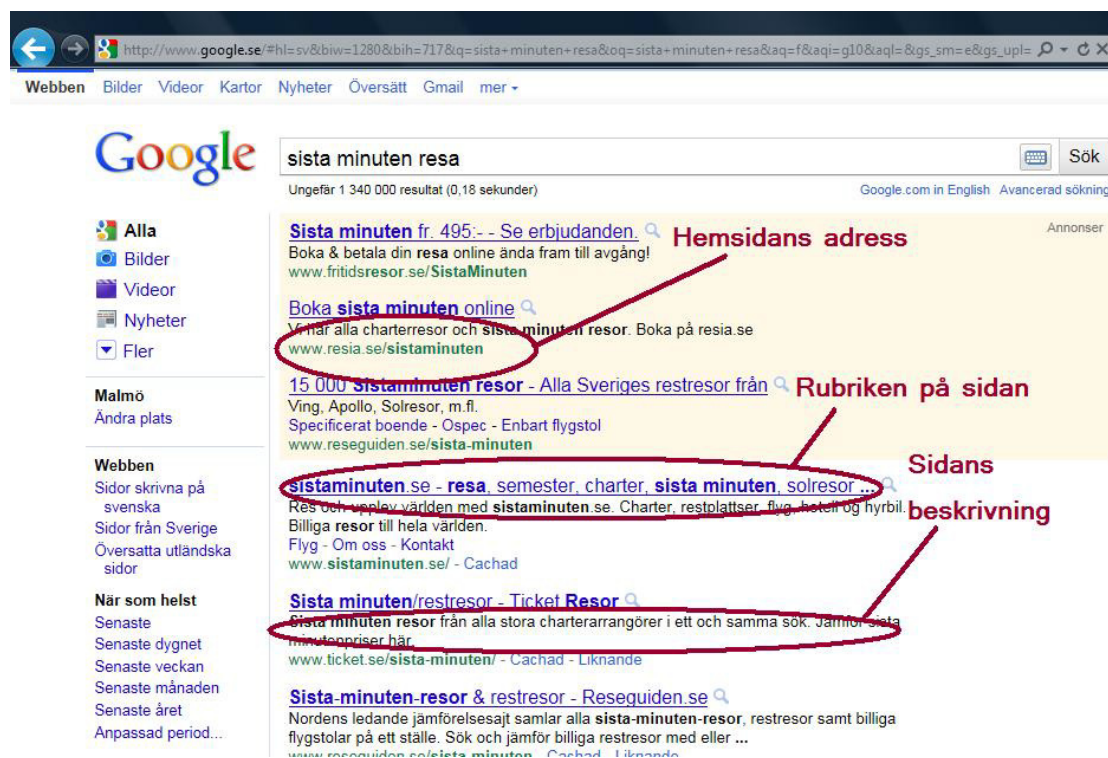
“hur bygger man en utomhusgrill”

“tv4”

När du skrivit klar ditt sökord trycker du på Enter-knappen:

Du har nu gett Google order om att söka igenom ALLA hemsidor i HELA världen. Detta brukar ta några hundradels sekunder. Du får nu upp en lista med blåa rubriker med sidor som Google rekommenderar dig. Du kan utgå ifrån att Google har placerat den mest väsentliga överst men du bör ändå läsa igenom den beskrivande texten under rubriken som ger dig lite mer info om vad hemsidan handlar om.

Du klickar sedan på den rubriken som du tror passar dig bäst.

Du kan alltid navigera fram och tillbaka mellan sidor du har varit på genom att använda pilarna högt uppe i vänstra hörnet:

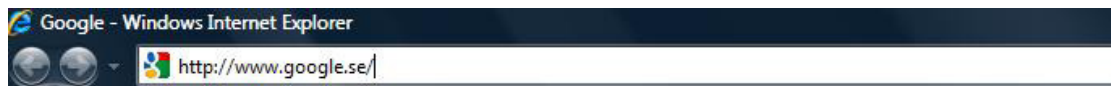

Övning nr 1.

Öppna din webbläsare genom att dubbel klicka på ikonen för Internet:

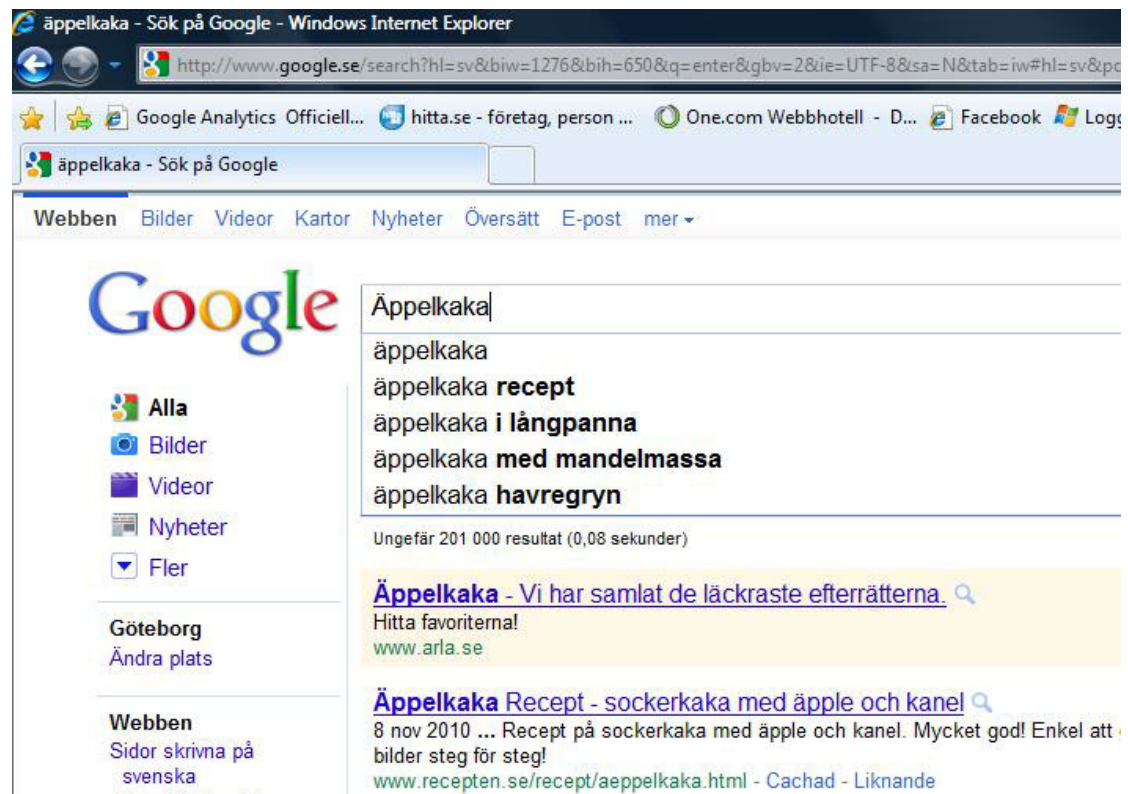
Skriv in adressen till Goggle i adressfältet (www.google.se):

Tryck på ENTER knappen på tangentbordet för att komma vidare:

Sök på Google efter ett recept på Äppelkaka genom att föra musen till textrutan i mitten och placera musen där genom att klicka 1 gång på vänster musknapp. Du ser att du har textverktyget i rutan när du ser ett blinkande streck i rutan. Nu kan du börja skriva vad du söker efter:

När du skrivit klart sökordet i sökrutan klickar du på ENTER-knappen igen för att komma vidare:

Du får nu upp Googles sökresultat:

The screenshot shows a Google search for "Äppelkaka" in a Windows Internet Explorer browser. The search results are as follows:

- Äppelkaka - Vi har samlat de läckraste efterätterna.** Hitta favoriterna! www.arla.se
- Äppelkaka Recept - sockerkaka med äpple och kanel.** 8 nov 2010 ... Recept på sockerkaka med äpple och kanel. Mycket god! Enkel att göra med bilder steg för steg! www.recepten.se/recept/aepplkaka.html - Cachad - Liknande
- Äppelkaka - Recept** 18 sep 2007 ... **Äppelkaka.** Den godaste **äppelkaka** jag någonsin ätit. Dessutom den mest lättlagade . Funkar med t.ex björnbär, päron eller hallon också. www.kokaihop.se/recept/appelkaka - Cachad - Liknande
- Äppelkaka - Recept** Sätt ugnen på 175°. Smörj och bröa en rund form, 24 cm i diameter. Skala äpplena . Kärna ur och skär dem i tunna klyftor. Rör smöret och sockret poröst. www.tasteline.com/recept/appelkaka_2 - Cachad - Liknande
- Äppelkaka - Recept - Kakor och bullar Efterätter och godis Frukt ...** Recept | **Äppelkaka** - En jättegod, saftig och enkel **äppelkaka**, med okonstlad smak av mande och äpple. Rebecka tycker att den blir extra god med svenska ... www.alltommat.se/recept/Appelkaka-4569 - Cachad

All blå text är länkar och dessa kan du klicka på genom att placera musens pil direkt på den blåa texten och klicka. Du vet att du är på rätt ställe när du ser att musens pil blir till en hand som pekar.

När du fått upp sökresultatet av din sökning läser du igenom de olika förslagen Google har gett dig och väljer sedan vilken av dessa som verkar vägleda dig rätt, beroende på vad du sökte efter. Det är inte alltid den översta artikeln som leder dig rätt, men oftast är det så. Du får helt enkelt läsa dig till vad sidan handlar om.

Ordlista:

Mail/e-post = ett textmeddelande som man skickar över internet

Online = ett uttryck för att vara ute på nätet och vara kontaktbar

Dator = en maskin som utför uppgifter och beräkningar.

Hårdvara = det hårda skalet som du kan ta på.

Mjukvara = programvaror du väljer att fylla din datorn med.

Mus = Pekdonet du använder för att flytta pilen och klicka med.

Tangentbord = Sättet med knappar med bokstäver och siffror

Klicka = när du dubbelklickar eller enkelklickar på den vänstra musknappen.

Stationär dator = En dator som du inte bär omkring på. Den har en separat skärm, tangentbord, mus och dator.

Lap top = En dator som du lätt kan flytta runt på. Här sitter datorn ihop med skärmen, musplatta och tangentbord.

USB = ett verktyg som du använder för att förflytta filer och program från en dator till en annan.

Windows = Det vanligaste operativsystemet

Skrivbordet = Start- och utgångspunkten i datorn.

Webbläsare = Det program du använder för att kunna "titta" på internet.